

druga dozorela v tej tihoti, preden so zagledala luč sveta. V vasici je živel poslej le svoji družini in znanstvu. In ko je umrl Darwin dne 19. aprila 1882, je žaloval ves svet. Njegovi posmrtni ostanki so pokopani med ostanki drugih angleških velikanov v Westminsteru v Londonu.

To bi bile črtice o njegovem življenju. In o njegovem delu? Dr. van Troy pravi v kratkem: da je podal Darwin „subjektivni dokaz o notranji resnici“, kar je storil s tem, da je konkretno nastvil *descendenčno* in *seleksijsko* teorijo. Niso bile popolnoma nove misli, o katerih je razpravljal Darwin, a oživil jih je ter jih postavil na noge. „Darwin je omajal številno stalnost živih bitij; organsko življenje je postalo v luči njegovih naukov nemirno morje, ki se dviga in pada, življenske vrste pa so malenkostni valovi sredi razvijajočega se življenja — človek val, ki si je pred milijoni let dvignil sredi morja, ki si kot dvoživka zahrepenel po kopni zemlji in po preteklih eonih prispel do sebe,“ pravi dr. P. Grošelj o Darwinovem delu in dalje: „Darwin nam je pokazal neprestano napredovanje in razvijanje obujenega življenja od kambrijske formacije do današnjega dne.

Niso bile popolnoma nove njegove misli, smo rekli zgoraj. Že l. 1802. je izgovoril Jean Lamarck v svojih „Betrachtungen über die lebenden Naturkörper“, mogočno idejo o nestanovitnosti in izpreminjanju vrst; isto je dokazoval l. 1809. v svojem delu „Philosophie zoologique“. Vendar pa je šele Darwin ustvaril mogočno strujo, ki je vodila v veliko prenosno organskega prirodoznanstva. Da Lamarck vzlic svojim istim osnovnim principom ni mogel doseči toliko, ni krivda toliko v tem, da ni bila takratna biološka znanost v pravih predpogojih, kakor v tem, da je razkladal svoje ideje manj znanstveno kakor fantastično in nejasno. Darwin pa je bil ravno tako bistroumen pri spoznavanju raznih slučajev, ki so stavili teoriji največje naloge, kakor pri reševanju teh problemov. In to je bilo, kar je napravljalo njegovemu nauku pot; težave, ki so se zdele nepremagljive, so bile odstranjene.

Med deli Darwinovimi je najznamenitnejše „Über die Entstehung der Arten im Tier- u. Pflanzenreich durch natürliche Züchtung oder Erhaltung der vollkommenen Rassen in Kampfe ums Dasein.“ O tem delu pravi E. Haeckl: „Gewiß hat die Reform der vergleichenden Anatomie und Physiologie durch Johannes Müller der ganzen Biologie eine neue, fruchtbare Epoche eröffnet, gewiß waren die Begründung der Zellentheorie durch Schleiden und Schwann, die Reform der Ontogenie durch Baer, die Begründung des Substanzgesetzes durch Robert Mayer und Helmholtz wissenschaftliche Großtaten ersten Ranges; aber keine von ihnen hat nach Tiefe und Ausdehnung eine so gewaltige, unser ganzes menschliche Wissen umgestaltende Wirkung ausgeübt wie Darwin in seiner Theorie von der natürlichen Entstehung der Arten.“ S tem svojim delom, s to teorijo je podal Darwin res „subjektiven dokaz o notranji resnici“. Pokazal je, da niso postavljene vse stvari okolo nas na zemlji kot slučajnostne kapice, ampak da jih veže z nami mogočna, enotna vez. In koliko veličastnejši je bil načrt, koliko veličastnejša roka stvarnikova, ki je odločil razvitek iz enega v drugo, kakor pa če bi postavil stvari drugo poleg druge le zaradi ene — zaradi človeka — brez drugega, brez višjega smotra, brez sorodnosti in brez drugega namena, kakor da služijo vse edinole človeškemu egoizmu...

In ne samo ta globoka misel, ki je bila poleg raziskovanja Darwinova vodnica pri *descendenčni* teoriji in pri *seleksijskem* principu, in ne samo enostavnost in lahka umljivost tega principa, tudi in ravno ta že prej omenjena bistrost in jasnost Darwinovih dokazov so bile agende, ki so mu v kratkem pridobile mnogih in entuzijastičnih privržencev. Pa naj bi bila dalekosežnost njegovega kakor tudi drugih prilagodniških principov kritičnemu pogledu prevelika, se bo moralo vendar sčasoma priznati, da izvira mnogo znakov, ki jih ima na svojem programu tudi najnovejša biološka metoda, ravno iz razlage seleksijskega ali prilagodniškega principa.

V zgoraj omenjenem glavnem svojem delu se je ognil Darwin perečemu vprašanju.

*) Knjige nimajo slovenskih naslovov, zato jih tudi ne prestavljam. Op. pis.

Odkod človek? — In šele l. 1871. — 22 let po prvem glavnem delu — je izšla knjiga „Die Abstammung des Menschen und die geschlechtliche Zuchtwahl“. Ne spominjam se natančno, kje, le to vem, da neke v slovensčini sem čital stavek, da je bil Darwin od svojih prijateljev prisiljen k izdaji te knjige, za kar ravno govori, da jo je izdal šele toliko časa po svoji prvi glavni knjigi. — Bog je ustvaril v šestih dneh svet, če pa Darwin ni mogel napraviti v enem dnevu koraka od cytule do pitheoidske teorije — od prvotne stanice pa do teorije razvitka iz opice — pa kaže samo, da je človek Darwin res raziskoval in mislil... in pri tem gotovo ni trpel Bog in njegov ugled nobene škode. Še pred njim pa je izdal njegov prijatelj Huxley svojo brošurico „Zeugnisse für die Stellung des Menschen in der Natur“, v kateri kaže ravno pitheoidsko teorijo kot potrebno posledico darvinizma.

V teh svojih delih je dal Darwin smer, v kateri se je začela gibati biologija in anatomija, on je izprožil kamen, ki se je začel kotati — in Darwin je bil provzročitelj in stvaritelj *descendenčne* in *seleksijske* teorije, filogenije — in ne trdim nič preveč, če imenujemo njega za očeta Haecklove „Antropogenie“ in vsega njegovega sistema.

Še nekaj je v njegovem delu, česar ne smemo prezreti. „Toliko različnih vrst je, kolikor različnih oblik je ustvarilo v začetku neskončno bitje — je rekel Linné z Mozesom ter je razstavil kamene, rastline in živali v vrste in razrede, v družine, ki so jim bile očitane stroge meje. Sicer je bila ta razdelitev jako praktična in zato se je tudi hitro uveljavila in je v rabi še danes v živalski in rastlinski razdelbi. Nevarna pa je bila teoretiška dogma, ki jo je ustvaril Linné s svojo razdelitvijo, ker je poznal le živali in rastline, ki so na zemlji sedaj; ni pa imel pojma o mnogih izumrlih vrstah in se ni nanje oziral ter jih vpošteval. Fosilne živali je spoznal šele Cuvier, ki je prvi opisoval l. 1812 petrafakte. Vendar pa se je držal krčevito Linnéjevega sistema ter razlagal vse izginjenje starega kakor produciranje novega po raznih velikih katastrofah ter je ustvaril s tem takozvano katastrofsko teorijo. In „obgleich diese Kathastrophentheorie von Cuvier zu den absurdesten Folgerungen führte und auf den nackten Wunderglauben hinauslief, gewann sie doch bald allgemeine Geltung und blieb bis auf Darwin (1859.) herrschend“ — pravi E. Haeckl in pr znanosti s tem Darwinovo zaslugi.

To bi bil Darwin kot mislec in raziskovalec. Mislec: „Der hohe Optimismus, der aus seinen Anschauungen spricht, ist widergespiegelt in dem Wesen des Mannes, der sie schuf. Sie gewinnen in ihrer Wechselwirkung ihre innere Wahrheit und Notwendigkeit, ohne die eine wissenschaftliche Theorie ihres Lebensnerves entbehrt“ — pravi dr. van Troy in to bi bil napis Darwinu-mislecu. Vendar pa so njegove zasluge kot raziskovalca in prirodoslovca v delu večje: „Seine eigenartige Gabe, die ursächlichen Zusammenhänge zwischen scheinbar voneinander unabhängigen Erscheinungen zu entdecken — diese wunderbare intuitive Fähigkeit macht sich in allen seinen Werken und bei zahllosen seiner Einzelentdeckungen geltend und erhebt ihn weit über den Rang des scharfsinnigen Beobachters zu jenen des genialen Naturforschers“ — čitam v kritični študiji o Darwinu.

In tako edino se mu je tudi mogel posrečiti dokaz za nauk, ki je spravi v vzročni stik prirodoslovne teorije z mnogimi in kompliciranimi prirodnimi pojavi. Njegovo delo pa po Haecklovih besedah „Ist ihm heute — als den wirkungsvollsten Naturforscher des neunzehnten Jahrhunderts erscheinen.“

Pav. Flerè.

Izvenšolsko delovanje učiteljstva.

Poročal na zborovanju učiteljskega društva za sezanski okraj Al. Hreščak.

(Dalje.)

V naslednjih točkah naj podam nekatere panoge našega izvenšolskega delovanja, o katerih bo treba v prvi vrsti razmišljati izvoljenemu odseku ter ukreniti potem vse potrebno, da se uresniči.

Vse naše delovanje bodi umerjeno v prvi vrsti za smotrom, da osvobodimo nekoliko naše ubožno ljudstvo perečih materialnih skrbi, ki ga tlačijo. Le gmotno dobro situiran človek bo mogel slediti z dobičnim drugim našim prizadevanjem, ki streme za njegovo moralno povzdigo. Zategadelj otvarjam vrsto našega delovanja z ustanavljanjem hranilnic in posojilnic. Posojilnice igrajo v socialnem življenju važno vlogo. One posejajo globoko v interese in življenje našega ljudstva. Kako pa bi tudi ne? Saj so one zavodi, ki delujejo z denarjem in to v neposredni bližini. Denar sveta vladar. Kako težko požre to bridko resnico siromak, ki se muči na vse kriplje, da bi se dokopal do česa. Končno pa se le mora ukloniti dejstvu, da živimo v času denarnega absolutizma. — Koristna so pevska, izobraževalna, sokolska in druga slična društva; plemenit je njihov namen. Vsa bazirajo na idealni tendenci. Toda ubogi naš kmet ima premalo smisla za idealne naše tendence. Kako ga bo tudi imel? Pregloboko tiči siromak v materiji, da bi mogel pokukati izza tega kitajskega zidu. Če se sploh vzdigne iz teh temnic, se to zgodi le za trenutek, da se precej nato še globlje pogrezne v temno in zatohlo sfero skrbi za materijo. Rešimo prej kmeta kolikor mogoče iz tega obupnega položaja, in potem šele bo mož pristopen za lepe naše idealne namene. Lačen človek ima rajši pred seboj skledo repe in krompirja kot pa da bi gledal Rafaelove slike in poslušal Wagnerjeve opere.

Posojilnice so torej vsekakor najhvaležnejše polje našega delovanja. Tu se lahko mnogo stori za blaginjo naroda, in sicer mnogo, ne da bi se bilo treba mnogo truditi. Koliko požrtvovanja zahtevajo od nas naše narodne naprave z idealnimi bazami, to ve le oni, ki je to poizkusil. Posojilnice vzamejo človeku po par ur na teden, in delo, ki ga povzročajo, ni niti desetino [tako težko in utrudljivo kakor n. pr. poučevanje] petja.

Kaj pomenijo posojilnice v narodovem življenju, nočem razlagati; opozarjam le na Kranjsko, kjer drži klerikalna stranka svoje ljudi ponajveč le s posojilnicami v svojih pesteh. Če hočemo imeti ljudstvo, snujmo posojilnice. Na Krasu jih imamo do sedaj le jako malo število. Tovariši! Druge občine, ki nimajo še svojih posojilnic, se morajo v najkrajšem času prilagoditi zgledu pridnejših. Ne ustrašimo se težko! Vaš odsek bo podal vsakemu vsa potrebna navodila, podpiral na vse mogoče načine, tako da bo podjetje, kar se tiče vodstva, kmalu v najlepšem tiru. Ob tej priliki opozarjam na Lapajnetovo praktično knjigo „Slovenski posojilničar“.

Odsek za izvenšolsko delovanje bo preskrbel sedaj v prvi vrsti jasno sliko o vseh kraških krajih, da bo vedel, katerega kolega pozvati in kateremu pomagati pri ustanovitvi nove posojilnice. Da bo mogel stati vedno s strokovnjaškim svetom na strani svojih tovarišev, bo moral stopiti v korespondenčno zvezo z združnimi zvezami. Če ustanovimo kaj, mora biti trdno kot kraške skale; blamaž se bojmo kot ognja, da nas ne diskreditirajo. Potem je po nas.

Druga, specialno kmetiškega vprašanja dotikajoča se naprava so zavarovalnice za gove o živino. Tukaj naj se učiteljstvo le toliko pobriga, da se ta prekornostna društva ustanove povsod, kjer jih še ni in kjer se vidi, da bi se izplačala. V premajhnih krajih se ne rentirajo. Tudi tam, kjer je več malih krajev preoddaljenih eden od drugega, ne kaže nikakor ustanavljati živ. zavarovalnic. Tam bi šlo mogoče s podružnicami s centralno blagajnico v večjem kraju. Na vsak način pa je ustanavljanje takih zavarovalnic za nas manjšega pomena kot snovanje posojilnic; posebno ker se je za prvoimenovane zavzel v zadnjem času jako intenzivno deželni odbor goriški. Omogočeno je sedaj zaradi neke akcije dež. odbora snovanje takih zavarovalnic tudi v manjših krajih.

Jako hvaležno pa je za vsakega učitelja, da se pouči nekoliko o najnavadnejših boleznih goveje živine.

Dober nasvet v sili se nahajajočemu kmetu nam pridobi čisto več simpatij in spoštovanja kakor vsaletno poučevanje narodnega petja. Posebno je to na mestu v tistih krajih, ki so oddaljeni od živinozdravnika in kjer ni nobenega človeka, ki bi se nekoliko spoznal v živinskih boleznih. Odsek ima tudi tu lepo in hvaležno nalogo. Poizvedovati je treba v prvi vrsti, kje bi bilo potreba ustanoviti novo zavarovalnico, kje je malo izkušenih mož v živino-

reji. Preskrbel bi nam potem lahko tudi kako predavanje od živinozdravnika o živinskih boleznih, profilaktičkih sredstvih zoper te itd.

Sploh pa se mi učitelji premalo brigamo za kmetiško stroko. Pehamo se za različni prireditvami v ljudsko razveseljevanje in moralno povzdigo, ne čutimo pa potrebe, da bi tudi v kmetiški stroki prvačili na vaseh. Zato ni čudno, če uživa kak preprost kmet, ki ima mogoče en kurz kmet. šole, in ki pozna par lekov za kravje bolezni, mnogo večje spoštovanje in občudovanje kakor mi učitelji, ki ne znamo nasvetovati kmetu niti, kdaj naj kupi „sol amare“ za svoje bolno živinče. Tudi pri nekoliko inteligentnejših posestnikih, ki so nam sicer že zdaj naklonjeni, bi imponirali, če bi jim znali nasvetovati kako zdravilo ali pa kako novo vrsto semena. Odsek naj bi naprosil časih znane strokovnjake in kmetiške učitelje, da bi nam preskrbeli kakih predavanj iz svoje stroke.

Premalo praktični smo, tovariši! Doma imamo učene razprave o modernem svetovnem nazoru, o duševnih znanostih, o kozmopolitiki itd., ne brigamo pa se, kaka vrsta rži obrodi boljše na naših tleh in za druga taka malenkostna, a v življenje našega kmeta, ki mu hočemo pomagati na noge, globoko segajoča vprašanja.

Tudi o cenjenih tovarišicah velja ista sodba.

Kar se pa tiče občevanja z ljudstvom, si pa stoji menda kolegi in kolegije na ekstremnih stališčih. Kolikor so kolegi večkrat predomači v občevanju z ljudstvom, toliko so kolegije pretuje. Malokdaj prakticirajo one tako hvalevredno in hvaležno navado, da bi pogledale tupatam v kak kmetiški dom ter tu s prijazno besedo in pametnim nasvetom lajšale gorje, ki vlada večkrat po teh pravcati domovih ljudske bede in nesreče. Ko bi vedele tovarišice, kako blagodejno vpliva taka tolažilna beseda na materino srce, gotovo ne bi se mogle potem več ustavljati neki notranji humanitarni sili, ki bi jih primorala vedno na novo in novo vlivati hladilnega balzama na pekoče rane, ki jih zadaja ubožnost in nevednost.

V dosedaj navedenem ni še označeno vse naše delo na gospodarskem polju; mnogo bi se še dalo govoriti n. pr. o ognjegasnih družstvih, mlekarskih zadrugah, kmetijskih podružnicah i. dr. podobnih gospodarskih napravah; toda jaz sem se omejil le na že povedano, in sicer 1. zaradi tega, ker nisem nikak strokovnjak na teh poljih, 2. pa tudi zaradi tega, ker ni bil moj namen podati danes vseh mogočih panog našega delovanja, ampak le zbuditi v življenje delaven odsek, ki bi pozneje na podlagi svojih informacij dalje razvijal svoje plodonosno delovanje na vsi črti. Dovolj je, da podam za začetek le nekoliko misli — ki seveda niso originalne — ker vsa poznejša naloga pripada odseku, ki nam bo tako in tako pri vsakem našem zborovanju podal novih načrtov, o katerih bomo vedno sproti razpravljali.

Dovolite mi sedaj, da se dotaknem še nekaterih točk o kulturnem našem delovanju med kraškim ljudstvom.

Začenjam s pevske in bralnimi društvi. Do zadnjega časa so bila ta društva popolnoma samostojna; reči hočem namreč, da so imela sama sebe za najvišji in edini smoter. Jaz smatram ta, posebno pa pevska društva v prvi vrsti le kakor sredstvo v dosego nekega drugega namana, in sicer ljudskih knjižnic. Pevska in bralna društva, kakor tudi prirejanje veselice s pomočjo teh, naj nam bodo le preludij k oni veličastni simfoniji, ki jo mislimo ubrati v korist narodu. Kolikor pa ona sama direktno vplivajo na duševno ublaženje, je vsekakor tudi jako vredno upoštevanja. Tako imamo dva tehtna razloga za reklamo teh društev.

Glavno izobraževalno delo nam bodo opravljale vsekakor le ljudske knjižnice. Naše ljudstvo pa sploh jako rado čita. Kolikokrat pridejo k meni mladeniči in dekleta, da bi jim preskrbel kako čtivo. Storim seveda, kolikor je v moji moči, a največkrat jih moram odeloviti praznih rok. Srce mi krvavi, ker ne morem postreči ljudstvu s tem, o čemer sem prepričan, da je edino sredstvo, pomagati vedoželjnim dušam iz teme nevednosti ter jih iztrgati iz srednjeveških predsodkov, ki ovirajo kakor coklja vsak moderen svetovni nazor, vsak prosti duševni polet. Tovariši in tovarišice! Zastavimo

Dalje v prilogi.

vse moči v to, da pridemo čimprej v vseh večjih kraških vaseh do ljudskih knjižnic. Denarna sredstva za to se bodo morala preskrbeti seveda z združenimi močmi. Pevska in bralna društva, občinski zastopi, naš odsek za izvenš. delovanje, hranilnice in posojilnice si bodo morali podati roke k složnemu delu na tem polju. Odsek ho moral stopiti v zvezo z dijaškimi ferialnimi društvi, ki se v zadnjem času ponekod jako mnogo prizadevajo za ustanavljanje ljudskih knjižnic. Ta bi, kolikor je meni znano, jako rada stopala z nami roko v roki po poti za prosvetnim delom med našim ljudstvom.

Če bodo vsi učiteljski socialni odseki točno vršili svojo nalogo ter se, dobro organizirani, zvezali v skupni „Socialni zvezi“, bo omogočeno tudi honoriranje in izdajanje poljudnih poučnih razprav, ki jih naše ljudstvo tako krvavo potrebuje.

Strokovnjake bomo imeli tako v evidenci in zaradi tega ne bo težko obrniti se na pravega za sestavo nove poučne brošure.

(Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca januarja: K 22.563.43.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska samopomoč. Vse one tovariše, ki se niso poravnali letnine za 1909 in starega dolga, prosim, da to čim prej store. Predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo, dne 7. sušca 1909, ob 10. uri dopoldne v slovenski šoli na Laškem po sledečem dnevnem redu:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi in društvene zadeve.
3. Predavanje tovarišice H. Rieger, oziroma tov. B. Jurka.
4. Poročilo zastopnika učiteljstva v okrajnem šol. svetu.
5. Slučajnosti.

Tovariši, tovarišice, pridite vsi! Na veselo snidenje! **O d b o r.**

Konjiško učiteljsko društvo bo zborovalo v nedeljo, dne 7. sušca t. l. ob pol 11. uri dop. v slov. šoli v Konjicah. (Torej ne v četrtek.)

Najvažnejša točka vzporeda bo govor tov. A. Peska „Naš cilj“.

Pridite zavedne tovarišice in zavedni tovariši vsi! Nujno in vljudno vas vabi **Rado Jurko**, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje letos drugič v nedeljo, dne 7. marca t. l. ob 11. uri dop. v Brežicah.

- Dnevni red:
1. Zapisnik zadnjega običnega zborovanja.
 2. Dopisi, poročilo predsedništva in društvene zadeve.
 3. Iz šolske prakse.
 4. Predavanje.
 5. Želje in nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabi vljudno **O d b o r.**

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 4. marca 1909, ob 10. uri predpoldnem v Slovenski Bistrici z naslednjim dnevnim redom:

1. V. Parma: Čolnčku. Poje društveni pevski zbor.
 2. Dopisi.
 3. Predavanje g. dr. Murmayrja, zdravnika v Slovenski Bistrici.
 4. Pogovor o važnem dopisu „Učiteljskega društva za laški okraj“.
 5. Kako so se obnesli prvi roditeljski sestanki v našem okraju.
 6. Volitev zapisnikarja.
 7. Slučajnosti.
 8. Hv. Volarič: Slovan, na dan! Poje društveni pevski zbor.
- Po obedu bo pevska vaja, zato naj pevke in pevci prinesejo vse društvene note s seboj. K udeležbi vabi **O d b o r.**

Učiteljsko društvo za ljutomerski okraj je zborovalo dne 11. t. m. v Ljutomeru. Letos že vdrugič sklicani občni zbor se zopet ni mogel vršiti, ker se je zborovanja udeležilo le 19 članov.

Sramota za naš okraj, zakaj menda ni na celem Spodnjem Štajerskem učiteljskega društva, kjer bi vladale tako žalostne razmere kakor pri nas.

Najodločnejše je obsojati tovariše in tovarišice, iz zgornjeradgonskega okraja, ki se razen dveh častnih izjem (tov. Petovar in Lah) sploh ne udeležujejo naših zborovanj. Učiteljstva od Sv. Jurja in Negove nismo videli že celo leto. Žalostno, da se ne zavedajo dolžnosti, ki jih vežejo napram svojemu stanu. Zaslužijo da bi prišli z njihovimi imeni na dan. Pa tudi tovariše od Sv. Križa in Sv. Duha ne vidimo nikoli v naši sredini. Zlasti pa se opaža, da se tovariši-nadučitelji izogibljajo naših zborovanj, od katerih bi smeli pričakovati, da bi zlasti mlajše učiteljstvo navduševali za našo stanovsko organizacijo.

Sicer pa je zaman pisati o naših razmerah, koliko pa jih je od teh brezbriznežev, ki sploh čitajo „Učit. Tov.“ — Škandal!

Predsednik otvori zborovanje in se v svojem govoru spominja onih malomarnežev, ki s svojo odsotnostjo ovirajo vsako društveno delovanje ter naznani, da noče več predavati društvu, ki samo še životari. Želi bodočemu predsedniku več sreče. Navzoči vzamejo predsednikov odstop z obžalovanjem na znanje, saj je tov. Tomažič eden izmed najdelavnejših v našem društvu.

Ravnatelj Robič poroča o delovanju okr. šolskega sveta v lanskim dobi. Predsednik se zahvali za točno poročilo kakor tudi za zastopstvo v prid učiteljstva.

Zanimiv je bil tudi referat, ki ga nam je podal tov. Cvetko: „Kako usposobljati otroke, da prosto in v zvezi govore“. Zbudil je največjo pozornost vseh navzočih.

Tov. Tomažič je mnenja, da je treba nekaj ukreniti zaradi običnega zborovanja. Predlaga, naj se vsi tisti, ki se nečejo ali ne morejo udeležiti naših sestankov, vsaj dvakrat na leto vpišejo kot podporni člani.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 4. marca 1909, v Ptujju v okoliški šoli. Začetek točno ob 10. uri dopoldne.

Vzpored:

1. Dopisi in društvene zadeve.
2. „Šolska mladina pred izstopom in po izstopu iz šole.“ Predava tov. A. Hren, učitelj na Ciril-Metodovi šoli na Muti.
3. „Učiteljstvo in združništvo.“ Predava M. Štibler, potovalni učitelj „Združne Zveze“ v Celju.
4. Prostovoljna predavanja.
5. Vprašalna škrinjica.
6. Slučajnosti.

Ker sta 2. in 3. točka velevažni, pričakujemo polnoštevilne udeležbe, posebno še, ker je okrajni šolski svet ptujski na prošnjo društvenega odbora dovolil, da smejo dati šolska vodstva, oziroma krajni šol. sveti dotičnim učiteljem in učiteljicam, oziroma nadučiteljem, ki imajo 4. marca t. l. pouk, dopust za ta dan, da se lahko udeležijo tega velevažnega zborovanja. — Upamo torej, da se udeležijo vsi polnoštevilno tega zborovanja.

Po zborovanju je skupni obed v gostilnici Zupančič. Kuvert 1 K.

Opomnim še, da se zborovanje začne točno ob 10. ali najpozneje en črt na 11. uro, ker je vzpored obširen. Blagovolite priti torej pravočasno.

K obilni udeležbi vljudno vabi **O d b o r.**

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje dne 4. marca t. l. ob 10. uri predpoldne v Ajdovščini.

Dnevni red:

1. Ogleđovanje valjčnega mlina in predilnice.
2. Metode prirodopisnega pouka s posebnim ozirom na biološko predava c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Fr. Finšger.
3. Raznoterosti.

K obilni udeležbi vabi **O d b o r.**

NB. Odhod vlaka iz Gorice ob 8.15.

Odbor učiteljskega društva tolimskega je sklenil, da postane tolimsko učiteljsko društvo ustanovnik za učiteljski konvikt. V ta namen krožijo sedaj med učiteljstvom 4 okrožnice za nabiranje donoskov k ustanovnici.

Dosedaj so vplačali po čeku naslednji: Trebše Andrej na Srpenici 3 K, Uršič in Pleško na Žagi 6 K, Miklavčič Albin v Smašteh 2 K, učiteljstvo kobariške štirirazrednice 8 K, Skrt Pepina v Volčah 1 K, Perin Ana v Plužah 3 K, učiteljstvo bovške petrazrednice 15 K, Miklavčič Franc na Livku 2 K, Gruntar Aaton na Vrsnem 2 K, Komavli Štefanija na Trnovem 2 K, Učit. društvo po Kutinu 8 K, Pakovšček Josip pri Sv. Luciji 3 K, Gerželj Ana pri Sv. Luciji 2 K. Hvala! Le vro naprej — drugim v lep zgled! **O d b o r.**

Istra.

Slovensko učiteljsko društvo v Istri vabi k izrednemu običnemu zboru, ki se vrši 11. marca t. l. ob 10. uri zjutraj v Borštu s sledečim dnevnim redom:

1. Pretres načrta disciplinarnega zakona.
2. Katere druge zakone bi bilo potreba še pretresti?
3. Kako naj bi se oživili roditeljski shodi v Istri?
4. Slučajnosti.

Tovarišice in tovariši, odbor vas vabi, da se prigrasite pri njem oni, ki bi želeli predavati o zgoraj navedenem ali o katerem drugem predmetu najkasneje do 7. marca t. l., da ne bomo na običnem zboru tratili dragocnega časa.

Odbor je izbral kraj Boršt, četudi ve, da bi tovarišice in tovariši, službujoči v okolici Kopra bili bolj zadovoljni, ako bi se obdržal občni zbor kje v okolici koprski. Odbor je upošteval dejstvo, da imajo člani iz koprške okolice do Boršta ugodno železniško zvezo, medtem ko če bi bilo zborovanje v koprski okolici, bi se ne mogli povrniti še isti dan člani iz podgrajskega okraja.

Tovarišice in tovariši, dana vam je prilika, da pokažete svojo stanovsko zavednost s tem, da se spomnite svojih dolžnosti do društva. Zgledujemo se po delavcih! Oni imajo svoja društva in večkrat obdržujejo svoje shode, a vsakokrat jih je navzočih na stotine. Čudno in sramotno je za učiteljski stan, ako se udeležijo zborovanja le malo število članov, kakor se to dogaja zadnji čas.

Naročajte in širite naš list!

Srednješolski vestnik.

**** Proforski zbori vseh slovenskih gimnazij na Kranjskem** so sklenili, da imajo vbodoče biti šolska izpričevala in letna poročila slovenska, da se uvede na vseh slovenskih gimnazijah slovensko uradovanje in da se ima tudi na konferencah učiteljskih zborov razpravljati izključno v slovenskem jeziku.

**** Zopet novomeška gimnazija.** Pišejo nam: O tem perečem vprašanju se je že mnogo govorilo in pisalo, toda še zmerom ne dovolj. Znano je, da se vsaj v Avstriji stori definitivni ukrep šole, ko se je že zgodila nesreča. Kako je naše gimnazijsko poslopje v higieniem oziru, to je že na zadnjem shodu povedal naš vrli dr. Schegula. Velebredek jubilej bi se že lahko raznoval, odkar se je lesen tlak v posameznih razredih napravil, da bi se bil kdaj popravil tako, da bi zadostoval vsem higieniem predpisom, po katerih se na nemških gimnazijah gotovo najstrožje ravna, tega ne pomnijo najstarejši ljudje. Naša gimnazija je torej vzgojevališče raznovrstnih mikrob, ki našim dijakom gotovo ne prizanašajo. Tukaj dobi dijak kal bolezn, ki ga več ne zapusti, in gotovo v več slučajih tudi ugonobi potem, ko je zavod že davno zapustil. Danes poročamo o slučaju, ki kaže na najeklatantnejši način, kako malo skrbi učna uprava za potrebe — seveda, malomestnega gimnazija, ki se ga „umetno goji“, o slučaju, ki naravnost kriči v nebo. Tretješolec L. se je v svojem razredu izpodtaknil ob žebelj, ki je segal iz tal, je padel na koleno in se pri tem ob drugem takem ž-blju tam tako poškodoval, da je zaradi tega moral v bolnico, bil operiran, zamudil blizo 250 učenih ur in morebiti ne bo nikdar več normalno hodil. Naj se učna uprava izgovarja kakor hoče, ta slučaj je prabit in gotovo ni zadnji. Svetujem torej, da se našega gimnazijskega vprašanja ne pusti v nemar, da se vedno drega, trka, priganja, da voz ne bo obtičal v blatu, v katerega je že zagazil in da se za nas najaktualnejše vprašanje vendar že enkrat reši na spodoben način, da se ne bo svet škandalizoval.

**** 300.000 kron** je baje določila vlada za novomeško gimnazijo. Tako vsaj poročajo z Dunaja.

**** Prof. A. Bezenšek**, ustanovnik slovenske stenografije, v Plovdivu na Bolgarskem je šel v pokoj in se naselil stalno v Celju. Bezenšek je prvi priredil tudi bolgarsko stenografijo.

**** Ravnateljsko mesto na realki v Gorici.** Poslanec Štrekelj je pri naučnem ministru posredoval glede imenovanja novega ravnatelja na višji realki v Gorici. Zahteval je, da mora biti ravnatelj večš slovenskega in italijanskega jezika. Ker je ravnatelj goriške gimnazije Italijan, mora biti ravnatelj realke Slovenec. Izročil je ministru tudi spomenico, v kateri je statistično dokazano, da mora biti imenovan Slovenec.

**** Na ljubljanski realki** je razpisano učiteljsko mesto za slovenščino in nemščino.

**** Umrl je** v Spodnji Idriji namestni učitelj na državni gimnaziji v Brnu Ivan Balant. Prej je služboval v Plznu. Prezgodaj umrl pokojnik je bil star šele 30 let in je bil marljiv dijak in med prvimi Slovenci, ki so študirali v Pragi. Dasi hudo bolan, se je skoraj do zadnjega trenutka bavil s študijami in prav, ko jih je imel izvršiti, ga je doletela

kruta smrt. Podlegel je bolezn slovenskega ubogega dijaka — sušici.

**** Stolica za slovansko filologijo na Dunaju.** Nemci se grozno repenčijo in prete „daš sie noch ein Wörtchen sprechen werden“, ker bo, kar je popolnoma umestno, zasedel st lico za slovansko filologijo na Dunaju Slovan. Hoteli so imeti Nemca dr. Bernekerja, ki se mu je pa zdelo neumno predolgo čakati in je prezel mesto v Bratislavi. No, Nemec naj bi bil na stolici za slovansko filologijo! Res, slepi so v svoji prepotenci!

**** Na ljubljanski realki** je bil konec I. tečaja prava katastrofa. V nekaterih razredih je izdelalo samo po 8 dijakov, vsi drugi so padli. Zadnji čas je, da se na tem zavodu napravi red!

**** Križ — Krisch.** Profesor na realki v Knittelfeldu, slovenski križ, je prosil namestništvo, da se sme pisati po nemško Kri-ch. Namestništvo mu je to dovolilo, in sedaj je domovina rešena!

**** Realka v Ljubljani — nemška posest.** Pred kratkim je dijak-privatist delal maturo na realki in maturitetni komisiji je predsedoval nemški deželni šolski nadzornik Belar. Ker je ta gospod nastavljen kot nadzornik le za nemške šole, smatra vlada realko za nemško, čeprav je večina učencev slovenske narodnosti.

**** Osebnosti.** Dr. Pavel Kozina v Ljubljani in Fran Pengov v Št. Vidu sta dobila naslov profesorja, istotako Josip Mazi in Anton Koželj na ljubljanski realki.

Književnost in umetnost.

Domače ognjišče. Leto III., št. 1. Vsebina: 1. Dr. Janko Bezjak: O domači kazni. — 2. Domači zdravnik. Dr. Démetér Bleiweis-Trsteniški: Hiperplazija žrelne bezgavke. — 3. Slike iz vzgoje. M. Oker-Blom.-Burgsteiner: Pri stricu zdravniku na deželi. — 4. Listek. Dr. P. Grošelj: Potres v Italiji. — 5. Dopisi. — 6. Drobline. — S to številko je stopilo „Domače ognjišče“ v svoj tretji letnik. S tem je že dokazana potreba tega lista, ki potom lepe, zbrane in bogate vsebine izvršuje svojo plemenito nalogo, ne meneč se za neopravičene in sirove napade nasprotnikov ljudske prosvete. Dolžnost učiteljstva je, da čim najbolj razširi ta list, ki sklepa najtrdnjejšo vez med šolo in domom ter pospešuje pravo vzgojo in daje navodila staršem in vzgojevalcem slovenske mladine, kako naj dvigajo nje duševno in telesno blaginjo.

Zvonček objavlja v 2. letošnji številki tole izbrano in zanimivo vsebino: 1. Snežinke. Borisov. Pesem. — 2. Kaj nam je pripovedoval naš dedek. A. Psek. Povest. — 3. Mladi godec. E. Gangl. Pesem s podobo. — 4. Kdor ne uboga... Ivan Bezeljak. Pesem. — 5. Jankove zgrade in nezgrade. Borisov. Povest. — 6. Sinko — nikar! Fran Silvester. Pesem. — 7. Luna. Fran Žgur. Pesem. — 8. Zvonček. Fr. Kodelnik. Igrokaz. — 9. Za pustni čas. Podoba. — 10. Prvič na konju. Kompoljski. Povest. — 11. Želja. Fr. Kodelnik. Pesem. — 12. Prošnja. Fr. Kodelnik. Pesem. — 13. Bolnica E. Gangl. Pesem s podobo. — 14. Nekaj o potresu. — c. Poučni spis. — 15. Kdo je močnejši? Podoba. — 16. Pust. Osojski. Pesem. — 17. Bog in sv. Peter. M. Pintarjev. Legenda. — 18. Pouk in zabava. Senčna podoba. — Kaj je bilijon? — Čarobni kvadrat I R — Kako ohranimo meso sveže. — Velikanska koruza. — Najdebelejšje drevo na svetu. — Izredno debel krompir. — Človeška velikost se menjava — Mož 50 let. — Rešitev. — Kotiček gospoda Doropoljskega. — Širite „Zvonček“.

„Odmevi naših gajev“. Priredil Marko Bajuk, I. zvezek. Znani odlični harmonizator slovenskih narodnih pesmi Marko Bajuk, ki je znan po svojih delih, katere sta založila „Glasbena Matica“ in L. Schwentner, je izdal novo zbirko narodnih pesmi z geslom „Lepše kot je nša pesem, še nikoder slišal nisem“. Te „Odmeve naših gajev“ je založilo slovensko glasbeno društvo „Ljubljana“. — Prvi, ravnokar izišli zvezek obsega 10 biserov slovenske narodne pesmi: „Njega ni“ (moški zbor), „Je pa davi slanica pala“ (moški zbor), „Mezlica“ (mešan zbor), „Čez tri gore“ (mešan zbor), „Odpiraj dekle kamrico“ (mešan zbor), „Moj očka majo konča dva“ (mešan zbor), „Nocoj pa, oh nocoj“ (mešan zbor), „V nedeljo jutro vstala bom“ (ženski zbor), „Rožmarin“ (ženski zbor), „Travniki so že zeleni“ (ženski zbor). Cena zvezku 70 vinarjev. Pevski zbori naj hitro posežejo po prvem zvezku, da kmalu izide drugi zvezek!

„Človeka nikar!“ V Vidmu prirede lepo belestritično obsežno izdajo, katere izkupiček pojde v korist po potresu poškodovanim Kalabrežem in Sicilijancem. Imenovala se bo „L'Arte“. Obsega tudi Trinkotov gladki laški prevod znane Gregorčičeve pesnitve „Človeka nikar!“

Lavtarjeve računice se ravnokar razpošiljajo šol. vodstvom na ogled in naročitev.